

Нови живот Старог села

Виолета Ракић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет – Библиотека, Нови Сад
violeta@ff.uns.ac.rs

Музеји на отвореном : зборник = Open Air Museums : memoir. Ур. Никола Крстић, Љиљана Гавриловић, Јелена Тоскић. Сирогојно : Музеј на отвореном „Старо село“, 2012.

У жељи да проникну у бит свог постојања и са надом у бољу будућност, „музејски посленици су схватили да, ако музеји не промене свој приступ стварности и не почну да раде нешто што се тиче живих људи, њихово време неминовно истиче, те су у другој половини XX века почели да се окрећу својој публици и њеним интересовањима, постајући све више велике туристичке атракције“¹. На овим темељима настао је зборник *Музеји на отвореном*.

Његов издавач, Музеј „Старо село“ у Сирогојну, основан је пре двадесет година и први је и једини музеј на отвореном у Србији. Смештен је у предивном етно-простору златиборског краја, скривен и заштићен од градске вреве. Чувар је културног наслеђа и један је од најпосећенијих у Србији. Зборник се бави његовом историјом, искуствима у раду, али и питањима даљег развоја и будућности овог типа музеја. Следећи пример „Старог села“, све већи број установа прихвата овакву концепцију простора.

О историјату Музеја говори дугогодишњи руководилац, историчарка уметности Зорица Златић Ивковић. Она нас упознаје са почетним задатком, израдом елабората о етно-парковима 1960. године, на основу којег је у златиборском крају у етнолошком амбијенту требало да буде оформљена целина названа Камп-музеј. Идеја није остварена, али није ни заборављена. Радна организација „Сирогојно“ је 1979. дала предлог за изградњу етно-парка. Оформљена је група стручњака са задатком да изради елаборат. Сви проблеми око реализације пројекта дати су кроз детаљан опис припрема терена и документације. Истраживања која су претходила пројектовању целине Музеја показала су да постоји довољан број сачуваних оригиналних кућа и зграда са споменичким својствима, а да грађевине, делови покућства и пратећи садржаји који нису могли да се пренесу у оригиналном облику (пекаре, зидане пећи и друго), могли су да се реконструишу. У раду су детаљно описани сви проблеми који су пратили реализацију пројекта и понуђена је сва релевантна документација. „Старо село“ је почело са радом 30. јула 1992. године.

Зборник се бави питањима пројектовања и израде документације, реализације сличних пројеката, као и организацијом рада и програма музеја на отвореном. Садржи тринаест радова домаћих и страних аутора, етнолога, етнографа и историчара уметности који су дали свој допринос животу и раду етно-простора у Сирогојну. У радовима су детаљно приказане установе истог или сличног типа у свету (Румунија, Норвешка, Пољска, Данска, Шведска). Осим са етнографског и етнолошког становишта, анализа рада музеја посматрана је и са социолошког аспекта.

У поређењу са класичним музејима „јасно је да су музеји на отвореном морали постати динамичнији и отворенији, места која нису само изгубљене слике прошлости без икакве реалне везе са савременим животом“, истиче Никола Крстовић.²

Аурелија Тјудор (Aurelia Tudor), бавећи се проблематиком рада музеја на отвореном, дала је опис активности професора Густуја (Dimitrie Gusti), чији је допринос у реализацији оваквих пројеката у Румунији од непроцењивог значаја. Село-музеј је, по својој концепцији, тип посебног музеја у којем је дата синтеза села, пијаце, дворишта, куће, плантаже и свега онога што би могло да дочара простор у којем обитава локално становништво. Коришћењем исте технике, формира се урбани простор са градском кућом, амбулантом, библиотеком... Акцент је на дидактичкој вредности изложених материјала.

Стручњаци у баштинским институцијама културе кроз сталну едукацију и рад на материјализацији наслеђа преузимају улогу модератора. У музејима на отвореном могу да покажу своју пуну креативност бавећи се свим сегментима живота људи у датом окружењу. Бојана Богдановић-Николић бавила се питањима модне продукције „Сирогојно стил“, упознајући нас са женском домаћом радиношћу из Сирогојна, која је „изградила стилски идентитет препознатљив на домаћем и страном тржишту током шездесетих, седамдесетих и

¹ Љиљана Гавриловић, „Реч уредништва“, у *Музеји на отвореном: зборник* (Сирогојно : Музеј на отвореном „Старо село“, 2012), 10.

² Никола Крстовић, „Отворени музеји на отвореном – ка стварном животу“, у *Музеји на отвореном: зборник* (Сирогојно : Музеј на отвореном „Старо село“, 2012), 229.

осамдесетих година XX века"³. Кроз анализу визуелног идентитета модела, презентовала нам је технике израде модних предмета од вуне који су се прилагођавали потребама тржишта, али нису мењали основне карактеристике. Музеј „Старо село“ постао је место презентације уникатних модела одевних предмета од вуне.

Процес рестаурације и конзервације спроводи се у циљу очувања и трајања пренетих и, у целини, презентованих објеката у Музеју „Старо село“. „Познавање својстава дрвета и начина његовог коришћења није било важно само за градитеље, веште народне неимаре, већ и за конзерваторе и столаре који се баве измештањем старих брвнара, њиховом даљом конзервацијом као и предмета из прошлости“⁴. Склапане од борове грађе, столетних стабала, златиборске куће прављене су у нераскидивом складу са природом и њеним законима, одолевајући временским условима. Стога је од посебног значаја конзерваторски и рестаураторски тим људи којима ће бити омогућени сви услови за несметан рад, а тиме и опстанак музеја на отвореном.

За успешан рад неопходан је тим људи који ће се бавити документацијом и организовањем програма у оквиру музеја, организовањем изложби, концерата етно

музике, пројекцијама етнолошких филмова, али и стручним семинарима. Као „визуелни запис о материјалној, духовној и социјалној култури, начињен филмском техником као документ у времену и простору, реконструкција прошлости и запис аутентичног садржаја“⁵, етнолошки филм, на реалистичан начин, може да дочара стварност. Филмска трака пружа могућност за очување аудио-визуелне забелешке начина живота, културе и обичаја, стога је организовање филмских фестивала у музејима на отвореном једна од сталних музејских активности. У „Старом селу“, од 2008. године, редовно се одржава ревија етнолошког филма. Како би се остварила што боља комуникација са посетиоцима, организују се сталне и привремене поставке, као и програми за децу. У циљу оживљавања поставки ангажују се домаћице које обављају кућне послове у складу са свакодневним активностима из периода XIX или с почетка XX века, као и активности у занатским радионицама. Такође се реконструишу обичаји везани за верске празнике.

Зборник радова *Музеји на отвореном* представља публикацију од посебног значаја у којој је дат потпуни опис живота и рада оваквог музеја код нас. У потпуности је дочарао слику и пробудио жељу за посетом. Илустрован је црно-белим фотографијама и штампан двостубачно, са упоредним текстовима на српском и енглеском језику.

³ Бојана Богдановић-Николић, „Инструментализација традиције. Пример модне продукције „Сирогојно стил“, у *Музеји на отвореном: зборник* (Сирогојно: Музеј на отвореном „Старо село“, 2012), 86.

⁴ Миладин Ивковић, „Конзервација и рестаурација у Музеју на отвореном „Старо село“ у Сирогојну“, у *Музеји на отвореном: зборник* (Сирогојно: Музеј на отвореном „Старо село“, 2012), 94.

⁵ Драган Цицварић, „Етнолошки филм од кинематографа до музеја на отвореном“, у *Музеји на отвореном: зборник* (Сирогојно: Музеј на отвореном „Старо село“, 2012), 129.

Вишејезични речник за архивисте

Дуња Антонов Ротар
Историјски архив у Панчеву
dunjaantonovrotar@yahoo.com

Стевановић, Зоран, Дејан Јакшић, Сара Самарџић, Розалија Нађ и Зорица Мандић.
Приручни вишејезични речник за архивисте : речник за обраду старе архивске грађе на латинском, немачком и мађарском језику која се чува у архивима у АП Војводини.
Нови Сад: Друштво архивских радника Војводине, 2012.

Када погледамо стари архивски документ, писан руком писара који је ишчезао у тами времена, свесни смо да долазимо у додир са нечим необичним. Питамо се шта је садржај забележеног, размишљамо о тајнама које крије и о томе да ли ту има нечег суштински важног што говори о нама. Ако је документ којим случајем написан

на језику који не разумемо, па још нечитким рукописом, има обиље скраћеница, старих назива институција и других неразумљивости, сасвим је јасно да ће нам бити готово немогуће да га разумемо и преведемо.

Оваква документа су изазов чак и за архивисте-преводиоце који свакодневно раде са њима. У архивима